

CLINTONOVCI, s.r.o.

**ODVÁŽNY
POKUS
O REKONŠTRUKCIU
JEDNÉHO
RODINNÉHO
POLITICKÉHO
PODNIKU**

**DANIEL
HALPER**

Clintonovci, s. r. o.

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.bizbooks.sk
www.albatrosmedia.sk

Bizbooks®

Daniel Halper
Clintonovci, s. r. o. – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA** a.s.

CLINTONOVCI, s. r. o.

Odvážny pokus o rekonštrukciu
jedného rodinného
politického podniku

Daniel Halper

Venované Lauren

Obsah

Dobré meno značky	9
1. Vykúpenie Hillary Clintonovej	26
2. Odkázaní sami na seba	61
3. Ofenzíva šarmom	86
4. Zvádzanie Bushovcov	111
5. Popierači smrti	133
6. Mimo kontroly	155
7. Bublína	174
8. Dohoda	208
9. Oteckovo dievčatko	228
10. Hon na Hillary	252
11. Cesta ku korunovácii	271
Poďakovanie	297
Poznámky	299
O autorovi	327

ÚVOD

DOBŘÉ MENO ZNAČKY

„Boli to bezohľadní ľudia, Tom a Daisy – rozbíjali veci a bytosti, a potom sa stiahli späť do... toho, čo ich držalo pohromade, a nechali ostatných, aby dali do poriadku zmätok, ktorý narobili...“

– F. Scott Fitzgerald

Keď začiatkom roka 2013 Hillary Rodhamová Clintonová stála v Pentagone na pódiu, bola samý úsmev. Zatiaľ čo sa pripravovala urobiť ďalší krok na ceste k budovaniu mýtu Clintonovcov, žiarila optimizmom, na sebe tmavočervený blejzer s golierom à la Peter Pan a štyrmi veľkými čiernymi gombíkmi. Tento druh precíznej choreografie vystúpenia a perfektne riadeného prepracovania značky je charakteristickým znakom Clintonovcov už od ich prvej celonárodnej kampane v roku 1992.

Vedľa nej postávali bezvýrazný generál Martin Dempsey, predseda zboru náčelníkov ozbrojených síl, a Leon Panetta, žoviálny minister obrany v administratíve Baracka Obamu. Panetta pracoval ako vedúci kancelárie Bieleho domu počas prvého funkčného obdobia Billa Clintona ako prezidenta a rodine Clintonovcov zostal úplne verný aj počas tvrdej kampane v primárkach v roku 2008, kde

Hillary kandidovala proti Obamovi. Oblečený v tmavom obleku s modrosivou viazankou, vychvaľoval Panetta bývalú prvú dámu spôsobom, ktorý by prinútil k začervenaniam sa aj tých najpresvedčenejších stúpencom Clintonovcov. Podľa tohto statného Američana talianskeho pôvodu bola Hillary „jedným z najvzdelanejších, najzapálenejších a najobetavejších štátnikov, s ktorými som kedy mal tú česť slúžiť“. Ako už možno asi vytušiť, Panetta bol pre Clintonovú blízokým spojencom počas celého ich pôsobenia v službách prezidenta Obamu.

Teraz jej udeľoval medailu za zásluhy v civilnej službe, najvyššie vyznamenanie, ktoré Pentagon udeľuje. Potom sa ujal zhromaždených reportérov informovať: „Musím povedať, že v mnohých ohľadoch to bol jej príklad, ktorý ma povzbudzoval v snahe odstrániť aj posledné bariéry brániace ženám v kariérnom postupe v rámci rezortu obrany a dať im príležitosť zúčastniť sa aj priamych bojových akcií.“ Nato obrátil pohľad na Hillary, ktorá len žiarila: „Ďakujem vám, že ste ma inšpirovali.“

Týmto teda Leon Panetta pridal ďalšiu tému do portfólia značky Hillary Clintonová, dnes už v 10., 12. alebo snáď 15. vydaní. Toto vyjadrenie pre tlač, v ktorom bola odhalená doteraz utajená rola Clintonovej v úsilí umožniť ženám v armáde pôsobiť na bojových pozíciách, vytlačili americké i svetové denníky na prvých stránkach. Teraz, zatiaľ čo sa začína pripravovať na voľby v roku 2016, sa odstupujúca ministerka zahraničných vecí snaží pôsobiť ako inšpiratívna bojovníčka za ženské práva. A skutočne, od toho času, čo opustila ministerstvo zahraničných vecí, sa Clintonová stavia za „práva žien“ všade po svete, dokonca v spolupráci so svojou novou najlepšou priateľkou, bývalou prvou dámou Laurou Bushovou. To, ako vydláždila americkým ženám cestu k službe na bojových pozíciách v armáde, je len ďalšia z ukážok, aký veľký jej vplyv bol. Má to len jeden háčik: technicky vzaté to nie je pravda.

Napriek tomu, čo minister Panetta vtedy vo februári na pódiu tvrdil, agenda národnej bezpečnosti nebola v Obamovej administratíve riadená ministerstvom obrany ani ministerstvom zahraničných vecí, k obrovskej frustrácii ako ministerky Clintonovej, tak Panettovho predchodcu na ministerstve obrany Roberta Gatesa, ktorý vo svojich pamätiach v roku 2013 napísal, že Obamov „Biely dom bol v oblasti národnej bezpečnosti najcentralizovanejší a najautoritárskejší od čias,

keď túto agendu riadilo duo Richard Nixon a Henry Kissinger“.¹ Ako si Gates a iné zdroje z ministerstiev zahraničných vecí a obrany všímajú, všetky dôležité politické otázky boli prerokovávané a rozhodované v úzkom okruhu Obamových verných v Bielom dome, ktorým často chýbala akákoľvek podstatná skúsenosť z oblasti národnej bezpečnosti a rokovali prakticky plne na základe politických pohnútok. Ich rozhodnutia boli často členom Obamovho vládneho kabinetu odovzdávané ako viac-menej hotová vec.

V rozpore s tým, čo Panetta vystatovačne tvrdil, kontroverzné rozhodnutie umožniť ženám zúčastniť sa priamych bojových operácií nebolo prijaté ako akási pocta Hillary Clintonovej. V skutočnosti s pani Clintonovou a pánom Panettom nemalo veľa spoločné, keďže ich oboch Obamovi verní vnímali s podozrením a pohrdaním. Napríklad jeden z Obamových ľudí na ministerstve obrany Panettu odbil ako niekoho, komu viac záleží na tom, vracat' sa každý víkend domov do Kalifornie, než sa pokúšať riadiť masívnu byrokraciu Pentagonu.

Podľa mojich informácií sa v roku 2013 hlavná pozornosť Obamovej Národnej bezpečnostnej rady sústredila na politické záležitosti, predovšetkým na znovuzískanie väčšiny v Snemovni reprezentantov v nastávajúcich „midterm elections“, t. j. voľbách do Kongresu v polovici prezidentského volebného obdobia, v roku 2014. Strata demokratickej väčšiny v Snemovni po voľbách v roku 2010 predstavovala pre Obamu významnú porážku. Jeho iniciatíva „ženy v predných líniiach“ bola vymyslená so zámerom, aby sa sociálne záležitosti nevytratili zo záujmu médií. V neposlednom rade mala mať táto iniciatíva značný symbolický význam a udržiavať dojem, že sa Obamovi demokrati nevzdávajú roly obrancov v tzv. „vojne proti ženám“. Toto efektívne heslo získalo Demokratickej strane vo voľbách v roku 2012 obrovské množstvo hlasov slobodných žien.

To, čo bolo na onom slávnostnom akte v Pentagone zaujímavé, sa netýkalo ani tak vecí, o ktorých hovorili rečníci na pódiu, ale otázok, ktoré si málokto trúfal klásť otvorene.

V prvom rade šlo, samozrejme, o zdravie oslávenkyne. Prvýkrát za celé týždne bolo možné vidieť živé hnedé oči Hillary Clintonovej, ktoré skrývala za zvláštnymi okuliarmi so zelenými sklíčkami odvtedy, čo v minulom decembri prekonala záhadný kolaps. Podľa jej asistentov jej okuliare s Fresnelovými šošovkami

mali pomáhať lepšie vidieť po otrase mozgu, ktorý utrpela doma pri páde. Jedným z dôsledkov onoho zvláštneho vzťahu lavírujúceho medzi pätolizačstvom a podozrievavosťou, ktorý sa medzi Clintonovcami a novinármi vo Washingtone utvoril, bolo to, že mnohí z reportérov onej historke o páde a otrase mozgu neverili ani na sekundu.

Ministerku zahraničných vecí nebolo toho decembra niekoľko týždňov vôbec vidieť na verejnosti, zatiaľ čo sa administratíva, v ktorej trochu nedobrovoľne slúžila, aj jej vlastná reputácia dostali pod zatiaľ najväčší tlak v dôsledku zabitia zamestnancov ambasády USA v líbyjskom Bengházi. Niektoré hlasy z pravej časti politického spektra otvorene špekulovali o tom, že si Clintonová svoju indispozíciu skrátka vymyslela, aby sa vyhla povinnosti predstúpiť pred Kongres so správou o útokoch. Ako už mnohokrát predtým, tí radikálnejší z Hillariných oponentov pravice s chuťou využili situáciu a prišli s inou konšpiračnou teóriou, podľa ktorej mala problémy s alkoholom. Základom tejto kačice boli fotografie, na ktorých bola zachytená, ako oslavuje a požíva alkohol na akcii v Kolumbii, čo podľa stanice ABC News „vzbudilo rozruch“. (Bulvárny denník *New York Post* svoj článok o tomto incidente uviedol s palcovým titulkom „PIJANKA“.) Keď potom z nejasných dôvodov spadla pri nastupovaní do vládneho špeciálu (moment, ktorý si na YouTube pozreli tisíce ľudí), pravicoví blogeri z toho mali hody. Zvesti o jej problémoch s alkoholom sa rozšírili natoľko, že si nakoniec aj prezident Obama robil žarty, že mu od Hillary chodili „opilecké SMS“. Iní sa však domnievali, že jej zdravotný stav bol vážnejší, než bolo verejnosti známe. Taký vážny, že by mohol ohroziť jej ďalšie politické ambície.

Či už úmyselne, alebo v dôsledku nedbanlivosti, tlačovým poradcom Clintonovcov sa veľmi nedarilo tieto špekulácie zaraziť. Najskôr bolo reportérom povedané, že sa Clintonová na verejnosti neukazuje, pretože jej „nie je dobre“, ako by snáď išlo len o ľahké prechladnutie.² Potom prišli s tým, že trpí dehydráciou kvôli črevnej chrípke, ktorá zavinila aj jej pád s následným otrasom mozgu.³ Až po uplynutí niekoľkých dní priznali, že bola hospitalizovaná kvôli krvnej zrazenine v mozgu.⁴ Netreba dodávať, že posledné zo spomínaných ochorení je v podstate definíciou mozgovej mŕtvice. Podľa lekárskeho serveru WebMD príznaky mŕtvice zahŕňajú „náhle závraty, stratu rovnováhy či koordinácie...,

problémy s artikuláciou, porozumením hovorenému slovu..., strnulosť či paralýzu tvárových svalov, rúk či nôh..., rozmazané videnie či zatmenie pred očami, príp. dvojité videnie..., náhle, silné bolesti hlavy, niekedy sprevádzané zvracaním, závratmi či zmenami vedomia“. Utajenie takýchto príznakov by pre pacienta znamenalo zdržiavať sa týždne mimo verejnosti.

„Neprekonala mŕtvicu,“ povedal jeden z asistentov Clintonovej, čo reportérov znalých metód Clintonovcov okamžite viedlo uveriť v presný opak.

„Samozrejme, že šlo o mŕtvicu,“ zamýšľal sa jeden zaslúžilý redaktor významnej spravodajskej stanice. „To jediné dáva zmysel.“ Toto odhalenie, ak by to bola pravda, by takmer s istotou pochovalo akékoľvek prezidentské ambície kohokoľvek, kto by v deň inaugurácie mal už takmer sedemdesiat rokov.

Na podporu teórie o mŕtvici reportéri ponúkajú niekoľko indícií. Predovšetkým to, že sa Hillary na celé týždne úplne stratila z verejného života bez toho, aby svoju absenciu nejako dôveryhodne zdôvodnila. Ďalej, v rodine Hillary Clintonovej sa mŕtvica objavila aj skôr a viedla k smrti jej otca, keď mal 82 rokov. Fresnelove šošovky, ktoré nosila kvôli otrasu mozgu, sa bežne predpisujú pacientom po mŕtvici na zlepšenie vizuálneho vnímania. Reportéri si tiež všimli znepokojenie, takmer paniku v tvári Chelsea Clintonovej po tom, ako matku navštívila v nemocnici v New Yorku. Niekoľko dní pred svojím zrútením Clintonová zrušila zahraničnú cestu s tým, že trpí žalúdočnými nevoľnosťami. Rovnakú výhovorku použila aj v roku 2005, keď skolabovala počas prejavu v Buffale v štáte New York.⁵ Hoci to nie je nemožné, omdlievanie sa zvyčajne nepovažuje za typický príznak črevnej chrípky. Po jej hospitalizácii v New Yorku jej lekári otáľali s vyjadrením pre tlač, čo nie vždy celkom úprimným asistentom Clintonovcov umožnilo úplnú kontrolu nad tokom informácií.

Napríklad hlavný korešpondent NBC News pre vedecké a zdravotnícke záležitosti bol jedným z tých, ktorí verejne spochybňovali vyjadrenie štábu Clintonovej s poukazom na informáciu, že ministerka dostáva lieky na riedenie krvi. „Ide o to,“ povedal doktor Robert Bazell v relácii *Today* na NBC, „že krvné zrazeniny spôsobené otrasom mozgu sa nedajú liečiť pomocou liekov na riedenie krvi. Takže buď to nijako nesúvisí s jej otrasom mozgu a má napríklad krvnú zrazeninu v nohe, alebo sa stalo niečo iné, o čom nám nechcú nič povedať.“⁶

Reportéri venujúci sa Clintonovcom vedeli, že dostať akékoľvek skutočné správy či fakty od Hillarinho hlavného tlačového hovorcu Philippa Reinesa, ktorý často obľúbeným reportérom poskytoval starostlivo zredigované informácie (ostatní nedostali vôbec nič), bolo prakticky nemožné. Počet obľúbených novinárov by sa aj tak dal spočítať na prstoch jednej ruky – zahŕňal napríklad Amy Chozickovú z *New York Times*, ktorá sa dlhými rozhovormi s Reinesom chválila v článku pre magazín *Times*, a Jonathana Allena z agentúry Bloomberg, ktorý predtým pracoval pre predsedníčku celonárodného výboru Demokratickej strany Debbie Wassermanovú Schultzovú. S výnimkou možného budúceho odhalenia zo strany lekárov ministerky Clintonovej, čo však zakazujú pravidlá lekárskej etiky, je tajomstvu jej ochorenia, jednému z mnohých, ktoré Clintonovcov obklopujú, súdené zostať nevyriešené.

Druhé tajomstvo, ktoré vyvstalo v onen deň v Pentagone, dlhodobých pozorovateľov Clintonovcov zaujalo ešte viac. Hillary sa práve dostalo výnimočnej cti, a to od bývalého vedúceho kancelárie jej manžela, a ešte k tomu na deň sv. Valentína... Takže kde sa vlastne jej drahý manžel nachádzal?

Čokoľvek práve William Jefferson Clinton robil – prednášal za vysokú odmenu pod záštitou svojej nadácie, klábosil s bývalými nepriateľmi, ako bol napríklad Newt Gingrich, alebo koučoval demokratov na Capitol Hill –, bolo v správach. Toho dňa *New York Post* vypustil správu, že Bill v súkromí jednému z dlhodobých sponzorov Clintonovcov „potvrdil“, že Hillary bude v roku 2016 takmer iste kandidovať na prezidentku.⁷ Išlo len o poslednú z radu správ, keď bol Bill pristihnutý pri špekuláciách o budúcich politických ambíciách svojej ženy, či už sa jej to páčilo, alebo nie. (Nepáčilo.) V rovnakom čase prišla tlačová agentúra Associated Press s aktuálnou správou o tajnej korešpondencii medzi vtedajším prezidentom Clintonom a jeho skorším protivníkom Richardom Nixonom.⁸ Tieto listy, hoci žiaden z nich nebol obzvlášť pozoruhodný, predstavovali len ďalší z množstva príkladov bezkonkurenčnej schopnosti Billa Clintona meniť názory na ľudí podľa toho, ako sa mu to práve hodí, s cieľom uzatvorenia spojenectva s tými najnepravdepodobnejšími ľuďmi, a odvádzať tým pozornosť médií od svojej manželky.

Komukoľvek, kto sa v ten deň v Pentagone nachádzal, nápadná absencia Billa Clintona len ponúkala príležitosť dať podnet obľúbenej zábavke pestovanej

vo washingtonských kuloároch – špekuláciám o tom najdiskutovanejšom, bulvárom najprepieranjšom a historicky najvýznamnejšom manželstve od sobáša Henricha VIII. Tudora a Kataríny Aragónskej. O manželstve, ktorému sa možno čoskoro podarí dosiahnuť to, čo sa pred iba desaťročím, keď Clintonovci opúšťali Biely dom obťažkaní škandálmi, zdalo nemožné či úplne absurdné: že sa prvýkrát v dejinách jednému manželskému páru podarí, aby on aj ona dosiahli úrad prezidenta Spojených štátov amerických.

Clintonovci boli už popisovaní mnohými metaforami. Jedna z najčastejších poukazuje na ich podobnosť s mafiou. Napríklad bývalý minister v Clintonovej vláde Bill Richardson rozprával o rizikách spojených s porušením „clintonovského zákona omerty“, keď v roku 2008 podporil Baracka Obamu namiesto Hillary. Podobné porovnanie s mafiou používali pri rozhovoroch so mnou aj iní z bývalých spolupracovníkov Clintonovcov, ktorí chcú zostať v anonymite pre obavy z pomsty. Spisovateľ a novinár Christopher Hitchens o Billovi a Hillary písal štýlom, ako by viedli sektu samovrahov. „Konajú ako sfanatizovaní stúpenci nejakej sekty,“ napísal raz o „clintonovcoch“, s ktorými sa stretol, vo svojej nepríliš lichotivej biografii prvej rodiny s názvom *No One Left to Lie To (Klamali všetkým)*. „A keď sa s Clintonovcami konečne rozídu, vyzerajú, ako by práve opustili náboženský kult.“⁴⁹

Moja vlastná novinárska činnosť a analýzy ma vedú k voľbe trochu odlišnej analógie, ako napovedá už samotný názov knihy. Často sa hovorí, že manželstvo v mnohých ohľadoch funguje ako partnerstvo v biznise. Pre Clintonovcov to po tridsiatich ôsmich rokoch manželstva platí dvojnásobne. Stali sa z nich dvaja súperiaci riaditelia multimiliónového impéria – Clintonovci, spoločnosť s ručným obmedzeným.

Zdroj, ktorý s Clintonovcami úzko spolupracuje mnoho rokov, tento môj pohľad zdieľa. „Myslím, že výraz *partnerstvo* už padol,“ povedal mi onen zdroj. „Celkom to sedí.“

Ako akákoľvek iná obchodná spoločnosť, Clintonovci, s. r. o., podniká v mnohých rôznych potenciálne ziskových oblastiach. Ako obchodná spoločnosť mení svoje stratégie a odpisuje straty. V konkurenčnom boji sa stretáva s konkurenčnými značkami, či už ide o iné frakcie v Demokratickej strane, či sokov medzi republikánmi. A niekedy s nimi spolupracuje s cieľom dosiahnuť obojstranný

prospech, napríklad keď Clintonovci nadviazali prekvapujúcu spoluprácu s rodinou Bushovcov, ktorá je v tejto knihe opísaná vôbec prvýkrát. V radoch vrcholového manažmentu prebiehajú boje o pozornosť a priazeň oboch „generálnych riaditeľov“ spoločnosti.

Pár na čele firmy sa líši v kompetenciách, ktoré v spoločnosti majú. Napríklad Bill mal počas posledných desiatich rokov na starosti zháňať peniaze. Jeho čisté imanie teraz možno presahuje sto miliónov dolárov. Hillary zasa vylepšila politickú pozíciu rodiny v Senáte a potom svojou účasťou v Obamovej administratíve. Tieto odlišné kompetencie im umožňujú žiť pohodlné, vlastne aj šťastné životy, ktoré sú v podstate samostatné, s inými spolupracovníkmi a v odlišnom prostredí. Rozdiely v temperamente, štýle a miere zapletenia v rôznych škandáloch a indiskrétnostiach ich partnerstvo ťažko skúšali, ale nakoniec obaja došli k záveru, že dohromady sú silnejší, než ako by boli každý zvlášť. Nespočetné podniky Clintonovcov sledujú jediný cieľ – zabezpečiť zisk, a to ako politický, tak aj finančný. Inými slovami, vylepšiť postavenie spoločnosti na trhu.

„Ide o veľmi neobvyklý, ale veľmi produktívny vzťah,“ povedal mi v rozhovore bývalý senátor Joseph Lieberman. Ako je známe, Lieberman bol vybraný ako kandidát na viceprezidenta v prezidentskej kampani Ala Gora v roku 2000 predovšetkým vďaka tomu, že nahlas a verejne odsúdil aféru Billa Clintona so stážistkou v Bielom dome Monikou Lewinskou. Takéto odsúdenie Clintona zo strany rešpektovaného člena Demokratickej strany a tiež ortodoxného žida Gorovi pomohlo dištancovať sa od celého škandálu. Teraz, po rokoch, sa aj Lieberman zdá zaskočený silou a vytrvalosťou vzťahu medzi Billom a Hillary, ktorý napodiv vydržal dlhšie ako Alov vzťah s Mary Elizabeth „Tipper“ Gorovou. Lieberman mi povedal o telefonickej rozhovore, ktorý náhodou začul, keď Bill svoju ženu pozdravil slovami „Ahoj, miláčik“, načo priateľsky klábosili o svojich momentálnych aktivitách. Liebermanovi to pripadalo neskutočné, po všetkých tých škandáloch, nevere a ohováraníach. „V manželstve prechádzate rôznymi fázami,“ poznamenal s pokrčením ramien, keď sme sedeli v jeho kancelárii v New Yorku. „Oni však vyzerajú, že sú jeden druhému veľmi oddaní.“

Bývalý arcinepriateľ Clintonovcov, republikán Newt Gingrich, vzťah Clintonovcov analyzuje klinickejšie. „Hillary si Billa vzala, pretože mal našliapnuté

k úspechu,“ povedal mi vo svojej kancelárii v Arlingtone v štáte Virgínia. Nehovoril nič, čo by nebolo medzi republikánmi všeobecne rozšíreným názorom. „A on si ju vzal, pretože mu mala pomôcť onen úspech dosiahnuť. Takže sa rozhodli, že úspech dosiahnu spoločne. A tento vzťah bol a je pre oboch naďalej výhodný. V určitom bode si museli prejsť obdobím, keď si vyjasnili, aké sú pravidlá a ako budú veci fungovať. [Daniel] Yankelovich mával také heslo, ktoré nazýval ‚stratégia dávam a dostávam‘ – čo ja dávam a čo za to dostanem... Evidentne sa dokázali jasne dohodnúť na tom, ako budú fungovať a čo budú robiť.“

Ako správny vysokoškolský profesor (pred vstupom do politiky učil na vtedajšej West Virginia College) mi Gingrich ponúkol niekoľko návrhov na názov mojej knihy. „Myslím, že už sa tak volá niečo iné, ale v istom zmysle by názov *The Power Couple* (*Mocný pár*) bol pre knižku o tých dvoch priam ideálny.“ Neskôr uvažoval: „Bill by bez nej v politike neprežil. Takže možno by sa to malo volať *Spoločné prežitie, spoločná prosperita*.“

V tomto obojstranne výhodnom partnerstve má rozhodujúci hlas len jedna ďalšia osoba. V tejto knihe bude opísané, ako sa v priebehu rokov z Chelsea stala tvrdá a ambicióznou viceprezidentka firmy Clintonovci, s. r. o. S tým, ako jej rodičia starnú a čím ďalej, tým viac sa sústreďuje na vzdialenú budúcnosť, portfólio Chelsea sa každým dňom zväčšuje. Nedávno bola napríklad vymenovaná do vedenia nadácie Clinton Foundation, ktorá bola v roku 2013 následne premenovaná na Nadáciu Billa, Hillary a Chelsea Clintonovcov. Jedného dňa prevezme celý rodinný podnik.

Za Chelsea nasleduje pestrá správna rada zložená z poradcov a kibicov početnými známymi postavami, ako sú napríklad James Carville, Paul Begala a Rahm Emanuel, a menej známymi osobnosťami, kam sa počítajú napríklad Maggie Williamsová, Huma Abedinová a Cheryl Millsová, končiac. Tí, ktorí Clintonovcom prepožičajú svoju absolútnu vernosť, bránia ich v tlači a pomáhajú im riešiť problémy, sú odmeňovaní pozornosťou, finančnou pomocou, konexiami a prístupom na najvyššie miesta.

Lanny Davis, priateľ Clintonovcov z obdobia, keď s nimi študoval právo, je jedným z ich všadeprítomných stúpencov. V okruhu Clintonovcov má Davis reputáciu človeka, ktorý často s reportérmi hovorí bez povolenia a obratne využíva svoje desaťročia budované kontakty, a to nielen s Clintonovcami, ale aj s Georgom

W. Bushom, tiež priateľom z obdobia štúdií na Yalovej univerzite. Mnohí zo zasvätených z okolia Clintonovcov, ktorí ho považujú za karieristu a notoricky problémového človeka, ma za Davisom posielali po citácie a klebety. V skutočnosti je Davis príjemný spoločník, seriózny a očividne úprimný vo svojej oddanosti bývalému prvému páru. Jeho kancelária je vyzdobená pripomienkami kontaktov s Clintonovcami a Bushovcami. „Hillary bola služba verejnosti súdená, už keď som sa s ňou prvýkrát stretol,“ povedal mi a ochotne dodal: „To môžete použiť.“

Takéto citáty sú v „Clintonworldé“ – svete Clintonovcov a ich stúpencov – úplne prijateľné. Nevhodné slová, naopak, spolupracovníkov Clintonovcov vystavujú riziku, že padnú za obeť vnútrofirémnym čistkám. Ako akákoľvek iná dobre fungujúca firma, Clintonovci, s. r. o., si žiarlivo stráži dobré meno značky a dozerá na internistov, ktorí by ho mohli ohroziť. „Vybudovali si infraštruktúru,“ povedal mi jeden z bývalých členov Clintonovej administratívy, ktorý nechcel byť menovaný. „Politickú infraštruktúru s politickými konzultantmi, tlačovú infraštruktúru, obchodnú infraštruktúru.“ Majú aj sieť vyzvedačov, konfidentov a vykonávateľov.

Preto je na tomto mieste potrebné urobiť poznámku týkajúcu sa zdrojov, z ktorých v tejto knihe čerpám. Kdekoľvek to bolo možné, snažil som sa svoje zdroje citovať s uvedením mena. V mnohých prípadoch som však súhlasil s tým, že budem prominentných poradcov a spolupracovníkov Clintonovcov parafrázovať, prípadne citovať anonymne. Už od začiatku som k nim pristupoval vedomý si nevýhody, ktorú so sebou prináša moje pôsobenie ako redaktor pre *Weekly Standard*, ktorý je právom považovaný za stredopravý časopis, ktorý je voči Clintonovcom často kritický. V dôsledku toho so mnou mnohí spočiatku nechceli hovoriť.

„Napíšte niečo zaujímavé a prekvapivé, niečo, čo nebude také predvídateľné ako súčasný *Weekly Standard*,“ radil mi bývalý tlačový tajomník Bieleho domu Mike McCurry. „Predtým som váš časopis so záujmom čítaval, raz som dokonca aj prispel listom redakcii. Konzervatívna kritika Obamu... a to, čo, obávam sa, padne o Hillary Clintonovej... bude predvídateľne agresívne a len to prispieje k ďalšej polarizácii našej politiky namiesto toho, aby sme sa snažili prísť na to, ako rozdiely prekonať. Napíšte niečo, čo aj konzervatívcov prinúti zamyslieť sa štýlom ,vidíte, nikdy mi nenapadlo, že by Clintonovci mohli byť takí, musím o tom popremýšľať...‘“

Medzi riadkami sa, pochopiteľne, rozumelo, že moja kniha nebude pre Clintonovcov práve lichotivá. V niektorých ohľadoch to môj výskum potvrdil. Avšak s tým, ako som sa o Billovi a Hillary (a Chelsea) dozvedal viac, objavil sa predomnou oveľa zložitejší obrázok, ktorý každého z nich ukazuje v podstatne odlišnom svetle, než ako vystupujú na verejnosti. Napríklad Hillary je v súkromí prívetivejšia, sympatickejšia a v istých ohľadoch smutnejšia, ako jej verejná povest nasvedčuje. Je sympatická a z onoho páru je tou, s ktorou možno viac súcitiť. Jej najväčšia výhoda a zároveň najzávažnejšia slabina sa snúbi v jednej osobe, v jej manželovi. V kontraste so svojim verejným vystupovaním, kedy pôsobí emotívne a dobrácky, je Bill v súkromí chladnejší, vypočítavejší a kompulzívnejší. Mnohí sa v jeho spoločnosti nachádzajú radi, aspoň krátkodobo, Billovi však na rozdiel od jeho ženy chýbajú dlhodobí priatelia. Jeho šarm je všeobecne známy, avšak má svoje medze. Clinton napríklad dlho obdivoval senátora za Arkansas J. Williama Fulbrighta. Známy Fulbrightovcov mi však oznámil, že senátor sa nikdy nenechal oným ambicióznym, vypočítavým politikom, ktorý mu raz dokonca robil vodiča, uchvátiť. Onen zdroj mi povedal, že na Fulbrightovom pohrebe vtedajší prezident Clinton trval na tom, aby figuroval na rodinnej fotografii Fulbrightovcov. Čo tým naznačoval, bolo to, že sa Clinton, ktorý vyrastal bez otca, trochu neohrabane pokúšal vytvárať si väzby, ktoré si len sám predstavoval. Je tiež potrebné poznamenať, že som sa kvôli tejto knihe opakovane pokúšal si u Billa aj u Hillary zabezpečiť interview. V jednej zo žiadostí som napísal: „Chcem dať bývalému prezidentovi šancu reagovať na otázky, ktoré položili jeho zamestnanci, priatelia a spolupracovníci, a poskytnúť mu príležitosť uviesť veci do súvislostí.“ „Príbeh Clintonovcov si zaslúži byť vyrozprávaný. Rád by som dostal príležitosť uskutočniť interview s prezidentom Clintonom a umožniť mu tak vyjadriť sa a predstaviť svoje postoje.“ (Clintonovci moje žiadosti prostredníctvom svojej tlačovej hovorkyne zamietli.)

V priebehu času sa mi podarilo zabezpečiť si stretnutie s množstvom ľudí z blízkosti Clintonovcov, vrátane mnohých ich priateľov, kolegov a spolupracovníkov, ktorí s nimi boli v každodennom kontakte. Mal som príležitosť prejsť tisícky strán dokumentov zozbieraných politickými poradcami, súkromnými dektívami a tímami právnikov, ktoré ešte nikdy neboli zverejnené. Uskutočnil som

aj desiatky interview s minulými i súčasnými spolupracovníkmi Clintonovcov, bývalými členmi vládneho kabinetu (či už v Clintonovej, Bushovej, či Obamovej administratíve) a so slušným počtom bývalých oponentov Clintonovcov. Nie vždy to bola ľahká práca. Prakticky všetci vo Washingtone majú jednu či dve historky o tomto páre (niektorí ich majú tucty). Len málokto je však ochotný verejne ich šíriť pod vlastným menom kvôli obavám z odvety a útokov zo strany stúpcov Clintonovcov či ich spojencov v médiách. To v súčasnosti platí, napriek všeobecne rozšíreným predstavám, aj pre republikánov.

Jedným z prvých, ktorí zakúšili útoky Clintonovcov, je ich bývalý spolupracovník George Stephanopoulos, ktorý v roku 2000 vydal neautorizovanú a voči Clintonovcom kritickú monografiu. Odmenou mu bolo ich tvrdé odsúdenie a trvalá zášť. Stephanopoulosova odvážna analýza pôsobenia Clintonovcov aj seba samého pre nich bola až príliš odvážna. Jeho kniha obsahovala pasáže, ako napríklad: „Pochopil som, že Clintonova nehanebnosť je kľúčom k jeho úspechom v politike, a to, ako jeho schopnosť sebaklamu súvisí s optimizmom, ktorý patrí medzi jeho politicky najsilnejšie stránky. Bill Clinton majstrovsky využíva slabiny svoje aj ľudí okolo seba, rovnako dobre však tiež využíva svoj aj ich talent.“¹⁰ Hoci multimilionárovi a obľúbenému televíznemu moderátorovi nemožno zásadne uškodiť (Stephanopoulos teraz moderuje reláciu stanice ABC *Good Morning America*), možno ho zasiahnuť v osobnej rovine. Po vydaní jeho monografie prišiel o rad priateľov, ktorí preňho boli dôležití. Niektorí z tých dlhoročných, napríklad Emanuel a Carville, sa s ním síce naďalej stýkajú, Clintonovci samotní však nemajú zľutovanie, ako som sa dozvedel od niekoľkých blízkych Stephanopoulosových spolupracovníkov.

„Nedávno sme usporiadali veľké stretnutie, na ktoré sme pozvali všetkých spolupracovníkov bez ohľadu na to, či sú teraz v nevôli,“ povedal mi bývalý tlačový poradca Clintonovcov. „George bol jeden z tých mála, ktorí na zozname hostí chýbali.“

Stephanopoulos sa aj teraz, ako moderátor ABC News, usiluje o to, aby mu bolo odpustené, zatiaľ čo predovšetkým Bill Clinton sa baví tým, že svojho bývalého spolupracovníka v súkromí ohovára, kadiaľ chodí.

„Bill ho stále nenávidí,“ povedal mi jeden z mojich zdrojov.

Podobný psychický trest stihol aj Billa Richardsons, ktorý príliš zariskoval tým, že v demokratických primárkach v roku 2008 podporil Baracka Obamu na úkor Hillary. Bill Clinton mu to nikdy neodpustil a Richardsons to stále mrzí.

„Nemá záujem udobriť sa,“ povedal mi k tomu počas nášho rozhovoru. „Myslím, že mi to dáva jasný signál, že všetky jeho kontakty a priateľstvá majú prospievať hlavne samotnému Billovi, nie tým druhým osobám... Od tých očakáva absolútnu lojalitu. Vo vzťahoch s inými ľuďmi je buď podľa neho, alebo zbohom. Bol by som rád, keby v sebe našiel srdce odpustiť mi, ale to v sebe evidentne nemá.“

Tieto osobné straty bolia najviac. „Priateľ by som si, aby mi znova povedal ‚záleží mi na tebe‘,“ napísal Richardson.¹¹

Aj bývalý viceprezident Al Gore zaplatil za svoje dištancovanie sa od Clintonovcov po tom, ako prehral voľby v roku 2000, z čoho Gore viní čiastočne Billov škandál s Monikou Lewinskou. Hoci sa pred pár rokmi Gore s Clintonom naoko uzmierili, „stále je to medzi nimi veľmi zlé“, ako mi povedal jeden z ich blízkych priateľov. Gore má do dnešného dňa v Demokratickej strane prakticky nulový vplyv a Clintonovci s ním málokedy čokoľvek konzultujú.

Na rozdiel od svojej ženy nemá Bill Clinton podľa ľudí, ktorí ho dobre poznajú, prakticky žiadnych naozaj dobrých priateľov. „Má periodických priateľov, obchodných priateľov,“ povedal mi jeden z jeho spolupracovníkov. Teda ľudí, ktorí sa striedavo pohybujú v jeho blízkosti bez toho, aby s ním nadviazali dlhodobejšie, vážnejšie priateľstvo. V Clintonovom poprezidentskom živote existujú dve výnimky, a to miliardár Ron Burkle a Billov mladý spolupracovník Doug Band. Obaja však už pocítili odvrátenú stránku priateľstva s bývalým prezidentom.

Burkle kedysi brával Clintona na výlety svojím súkromným Boeingom 757.¹² Avšak v roku 2010 server *Daily Beast* informoval, že Clinton Burkla sústavne „ohovára“ v demokratických kruhoch, údajne kvôli tomu, že im nevyšiel spoločný obchod, a Clinton svojho bývalého priateľa viní, že mu dlhuje dvadsať miliónov dolárov. Burkle sa zasa pre časopis *BusinessWeek* vyjadril, že vstúpiť do obchodného partnerstva s Clintonom bola „najstupídnejšia vec, akú som kedy urobil“.¹³

Doug Band sa zasa v priebehu roka 2013 stal terčom sústavných útokov v novinách a časopisoch, napríklad v *New York Times* a liberálnom *New Republic*,

kvôli údajnému podielu na zlom hospodárení s financiami v Billových početných podnikateľských aktivitách. V *New York Times* v roku 2013 vyšiel dlhý článok, ktorý okrem iného informoval, že „v [Clintonovej] organizácii rastie znepokojenie ohľadom úlohy Douglesa J. Banda vo vedení Clinton Global Initiative, čo je prestížne každoročné zhromaždenie riaditeľov významných korporácií, hláv štátov a celebrit. Band, ktorý predtým pracoval ako osobný asistent Billa Clintona, medzitým založil vlastné lukratívne podnikanie v obchodnom poradenstve, ktorého sa Clinton zúčastňuje ako platený poradca.“¹⁴ Bývalý spolupracovník Clintonovcov mi prezradil, že útoky na Banda boli „hyperkoordinované“.

Čo sa týka Hillary, kniha z roku 2014 prináša informácie o „zozname nepriateľov“, ktorý si viedla v čase pôsobenia na ministerstve zahraničných vecí, na ktorom boli vedení ľudia, ktorí nepodporili jej kampaň v roku 2008 a zaslúžili si tak trest.¹⁵ Hoci sa toto odhalenie stalo predmetom mnohých palcových titulkov, nešlo v podstate o nič nové. Vo Washingtone bolo všeobecne známe, že ministerstvo zahraničných vecí pod jej vedením proskribovalo Obamových politických priaznivcov, ktorí v kampani v roku 2008 proti Hillary vystupovali. Toto nové odhalenie len podčiarklo to, čo už je medzi demokratmi vo Washingtone, D.C., dobre známe: Clintonovcom sa nestavajte do cesty. Sledujú vás.

Jeden zo zdrojov mi prezradil, že Bill Richardson, bývalý americký vyslanec v OSN a minister energetiky, bol tímom Clintonovej vyradený zo zoznamu kandidátov na akúkoľvek významnú funkciu v Obamovej administratíve. Poradcovia Clintonovej, možno aj Hillary sama, potom blokovali Obamovo úsilie menovať Richardsona (ako zaslúžilého veterána svetovej diplomacie) na post vyjednávača, ktorý mal vyjednať prepustenie amerického rukojemníka, ktorého zadržovala Severná Kórea. Namiesto neho bol vyslaný Bill Clinton.

Je preto zrejmé, prečo menej významní spolupracovníci spoločnosti Clintonovci, s. r. o., trvajú na anonymite. Strach medzi bývalými aj súčasnými stúpencami Clintonovcov by sa dal krájať. „Hlavne mi to neposerte,“ naliehal na mňa jeden známy stúpenec Clintonovcov po tom, ako interview skončilo, hoci som mu predtým niekoľkokrát zaručil anonymitu. „Neposeriete mi to, však nie?“ Takto sa ma spýtal niekoľkokrát pri niekoľkých príležitostiach.

Je známe, že stúpenci Clintonovcov prechádzajú články v časopisoch a knihách v snahe rozlúštiť anonymné citáty a zistiť, kto sa za nimi skrýva. Napríklad známy poradca Clintonovcov Jay Carson bol označený za zdroj informácií o kampani Clintonovej v roku 2008 a jej zlosti na Obamu, ktoré sa objavili v bestselleri *Game Change*. Bývalý tlačový tajomník Jake Siewert zasa dostal vynadané, pretože sa nechal citovať v knihe *Clinton in Exile*, ktorá vyšla v roku 2008 a zaoberala sa Billovými aktivitami. Výsledkom je, že sa teraz Siewert radšej už veľmi nevyjadruje.

K paranoidnej atmosfére prispieva aj fakt, že spolupracovníci Clintonovcov sú majstri v navodzovaní dojmu, že vedia o všetkom, čo sa kde šuchne. Autorka jednej z neautorizovaných kníh o Clintonovcoch Sally Bedellová Smithová mi povedala o oslave, ktorej sa okrem nej zúčastnil aj dlhoročný kolega Clintonovcov (a teraz guvernér štátu Virgínia) Terry McAuliffe, s ktorým viedla interview. McAuliffe je pevnou súčasťou washingtonskej politickej scény a verný stúpenec Clintonovcov, preslávený svojím úsečným správaním a nadmernou konzumáciou kávy. Vtedy k Smithovej prišiel a jednoducho oznámil:

„Viete, že má vašu knihu?“

„Má moju knihu?“ spýtala sa ona.

„Áno, prezident má vašu knihu.“

Smithová bola v šoku a trochu vydesená. Rukopis totiž vtedy ešte nebol dostupný a vydavateľ ho držal pod pokrievkou, aby sa jeho detaily nedostali na verejnosť. „To nie je možné,“ protestovala. „Žiadne kópie nie sú k dispozícii.“

„On jednu má,“ vyhlásil McAuliffe a vrhol na ňu hrozivý pohľad. „Videl som ho. Čítal ju a je z toho otrasený.“ (Presne podľa zákona Clintonworldu, keď sa podrobnosti o tomto stretnutí doniesli tlači, McAuliffe poprel, že by takýto rozhovor niekedy prebehol.)

Keď sa v roku 2013 chystalo vydanie inej knihy, ktorá sa týkala Clintonovcov, ich agent James Carville sa okamžite pustil do práce. Pod zámienkou, že je dobrým priateľom autora knihy, sa Carvillovi podarilo získať kópiu k nahliadnutiu. Onen autor sa s Carvilloom nikdy nestretol, ani s ním nikdy nespolupracoval. Celá záležitosť s vydavateľom a Carvilloom bola lešť, ktorá mala Clintonworldu zabezpečiť prístup k predbežnej verzii knihy, aby v prípade, že by sa na jej

stránkach vyskytovali pre Clintonovcov škodlivé informácie, bolo možné jej obsah vopred zdiskreditovať. Rukopis bol relatívne neškodný.

Aj moja vlastná novinárska činnosť pri príprave tejto knihy nebola v minulých mesiacoch bez povšimnutia. Vedúci pracovník spoločnosti Knopf, vydavateľa pamätí Billa Clintona s názvom *Môj život*, sa editorov v New Yorku na moju knihu vypytoval a zisťoval, či je „legitímna“. Zavolali mi aj z kancelárie Jamesa Carvilla a pýtali sa, o kom všetkom v knihe píšem. Reportéri demokratom naklonených médií, napríklad novinár Dylan Byers z časopisu *Politico* s redakciou vo Virgínii alebo Michael Calderone z ľavicovo orientovaného online spravodajského servera *Huffington Post*, ma telefonicky kontaktovali so značným predstihom pred vydaním knihy a vypytovali sa na moje zdroje. Povedali mi, že sa dopočuli, že sa mi nedarilo získať prístup do okolia Clintonovcov. Pýtal som sa, kto tieto správy šíri. Spomenutí reportéri mi na to neodpovedali.

Pre novinárov, obzvlášť tých vo Washingtone, platí, že musia mať dobre vyvinutý pud sebazáchovy. Je fakt, že mnoho z vecí, ktoré v tejto knihe opisujem, bolo dlho známych mnohým reportérom vo Washingtone a v súkromí sa medzi nimi o nich otvorene klebetilo. Na druhej strane tieto informácie radšej nikto nezverejňoval z obáv z odvety Clintonovcov.

Novinári vedia, že ak uverejnia správy, ktoré budú na Clintonovcov vrhať zlé svetlo, môžu zabudnúť na to, že im niekto z okolia tohto páru ešte niekedy poskytne rozhovor. Zdroje z blízkosti Clintonovcov si musia dávať veľký pozor, s kým hovoria. Vzhľadom na to, že väčšina novinárov venujúcich sa politike sa už aj tak domnieva, že sa Hillary stane ďalším prezidentom Spojených štátov, písať o Clintonovcoch nelichotivé veci (akokoľvek známe sú medzi informovanými vo Washingtone) sa v podstate rovná profesijnej samovražde.

Jeden z bývalých právnikov Clintonovcov sa ma snažil odradiť od kritiky poukazom na to, že by to mohlo mať negatívny vplyv na moju budúcu kariéru. Producentka relácií na CNN mi povedala, že o mojej knihe sa v jej relácii hovoriť nebude, pretože sa bojí, že by ju za to Clintonovci potrestali informačným embargom. Howard Dean sa ma zasa v interview snažil presvedčiť, že nič nové sa o Hillary už aj tak napísať nedá. „Nikto nemôže o Hillary Clintonovej napísať nič nové. Buď by to bola lož, alebo je to už dávno verejne známa vec,“ povedal mi Dean.

To, ako sa veci majú, som zistil, už keď som písal článok pre *Weekly Standard*, pre ktorý pracujem. Vtedy som narazil na prekážku v podobe tlačového hovorca Hillary Clintonovej Philippa Reinesa.

V odpovedi na otázku týkajúcu sa prepustenia Clintonovej z nemocnice po jej epizóde z decembra v roku 2012 mi Reines napísal: „Musíme si niečo ujasniť. To, že sa ozývate len vtedy, keď práve niečo potrebujete, pre nás nefunguje a s týmto prístupom to ani nikdy fungovať nebude.“ Snažil sa tak uzavrieť so mnou dohodu o tom, akým spôsobom budem o Clintonovej písať. Nereagoval som na to a on zasa nechal moju otázku bez odpovede.

Chladná, vypočítavá povaha mnohých z transakcií Clintonovcov je celkom zámerná a pochopiteľná. Clintonovci berú politiku ako obchod, biznis, v ktorom sú navyše veľmi dobrí. No tým, ktorí sa k ich firme chcú pridať, musí byť jasné, že funguje s jedným výhradným cieľom – a to chrániť Billa, Hillary a Chelsea Clintonovcov. Nikto iný nemá svoje miesto isté. Nikto iný nie je nenahraditeľný a tí, ktorí zo spoločnosti odídu alebo prezradia obchodné tajomstvo, riskujú trest, kým ďalší, ktorí už nie sú užitoční alebo sa ukázali byť nedostatočne lojálni, sú postrádateľní. Možno preto stále existujú ľudia, ktorí sú ochotní s reportérmi ako som ja, hovoriť. Potrebujú si skrátka uľaviť. Z toho, ako Clintonovci konajú ako s priateľmi, tak aj s ľuďmi, ktorí pre nich predstavujú hrozbu, srší neférovosť a pocit, že sa cítia nadradení ostatným.

Toto je skrátka dôvod, prečo sa moje zdroje často obávajú skrížiť Clintonovcom cestu. Aby som im od týchto obáv uľavil, sľúbil som, že ich identitu uchovám v tajnosti. Svojou bezohľadnosťou voči ostatným Clintonovci pripomínajú slávny fiktívny pár, ktorému život vdýchol F. Scott Fitzgerald. „Boli to bezohľadní ľudia, Tom a Daisy – rozbíjali veci a bytosti, a potom sa stiahli späť do... toho, čo ich držalo pohromade, a nechali ostatných, aby dali do poriadku zmätok, ktorý narobili...“